

Activiteitenpakket 1

Fun met F

Klank klaar
voor de leesstart!

3^e kleuterklas

Inhoudstafel

A. Week- en dagplanning	1
B. Informatie klank, letter, woorden	2
C. Opstaan- en slaapritueel.....	3
D. Materialen	4
E. Activiteitenfiches.....	5

Kennismaking
Herkenning
Discriminatie
Synthese
Analyse
Manipulatie
FEESTJE!

Kijk zeker op de website www.kaatjeklank.be.
Je vindt er voor elke letter boekentips, een uitspraakfilmpje en woordenschatspelletjes.

A

Week- en dagplanning

WEEK 1

- Dag 1 Klassikaal**
1.1. Kennismaking klank /f/ en letter f
1.2. Herkenning klank /f/ en letter f
- Dag 2 Hoeken**
2.1. Letterhoek-schrijfhoek: spel met letters
2.2. Differentiatie risicolezers: re- en preteaching anekdote
- Dag 3 Klassikaal**
3. Anekdote: herkenning klank in woorden anekdote

WEEK 2

- Dag 4 Hoeken**
4.1. Letterhoek-schrijfhoek: spel met letters
4.2. Differentiatie risicolezers: re- en preteaching auditieve discriminatie
- Dag 5 Klassikaal**
5. Auditieve (en visuele) discriminatie
- Dag 6 Hoeken**
6.1. Letterhoek-schrijfhoek: visuele discriminatie
6.2. Differentiatie risicolezers: re- en preteaching auditieve (en visuele) synthese

WEEK 3

- Dag 7 Klassikaal**
7. Auditieve (en visuele) synthese
- Dag 8 Hoeken**
8.1. Letterhoek-schrijfhoek: visuele synthese
8.2. Differentiatie risicolezers: re- en preteaching auditieve (en visuele) analyse
- Dag 9 Klassikaal**
9. Auditieve (en visuele) analyse

WEEK 4

- Dag 10 Hoeken**
10.1. Letterhoek-schrijfhoek: doe-alsof schrijven
10.2. Begeleide hoek met risicolezers: re- en preteaching manipulatie
- Dag 11 Klassikaal**
11. Manipulatie
- Dag 12 Klassikaal**
12. Feestelijke afsluiter

Opstaan- en slaapritueel

Telkens als je met Kaatje speelt, zijn er twee rituelen: 1. Kaatje wordt in het begin wakker gemaakt en er is aandacht voor enkele voorwerpen met de klank en letter f (f-tafel). 2. Kaatje wordt op het einde te slapen gelegd.

De allereerste kennismaking verloopt iets anders en is in 1. Kennismaking uitgeschreven. Je gebruikt deze fiche vanaf dag 2 (klassikaal).

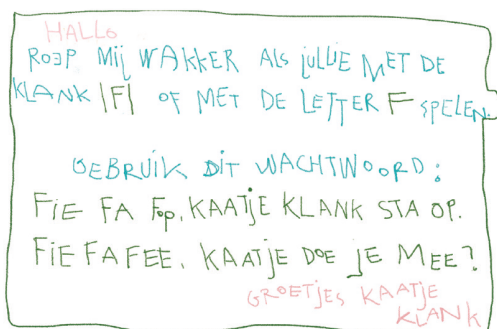
Ritueel 1. Opstaan en f-tafel

Opstaan, Kaatje Klank!

Wakker worden!

Kaatje slaapt in haar koffer. We proberen haar wakker te maken door samen lang en luid /ffffff/ te zeggen. Maar Kaatje wordt niet wakker.

Kijk! Wat zit daar geklemd tussen het deksel van de koffer? Een briefje van Kaatje (**bijlage 3**). Lees voor wat er staat. Daarna zeggen jullie de spreuk samen. Benadruk de /f/.

Mondgymnastiek.

We pompen samen banden op. Eerst een fietsband (zacht: ffff fffff), dan een autoband (harder: FFFFF FFFFFFF) en dan een band van een tractor of vrachtwagen (heel hard: FFFFFFF FFFFFFFF).

TIP: je kan een fietspomp meenemen en foto's van een fietsband, een autoband en een tractor- of vrachtwagenband.

Klank en letter.

Kaatje wijst naar de prent van f (**bijlage 1**) en verklankt samen met de kleuters de letter.

F - tafel

Doel f-tafel: ik sorteer enkele voorwerpen volgens hun beginklank f of een andere klank.

Kaatje heeft spullen bij voor op de f-tafel. Kaatje somt ze enthousiast op: een foto, een **fok** (sok), een fles en **fop** (pop). Kaatje wil alle spullen op de f-tafel zetten. Maar klopt dat wel? De kleuters reageren vast op Kaatjes fouten. Voeg hier neutrale feedback aan toe: 'Kaatje, we horen fop, maar bedoel je **pop**?' Neem **bijlages 1** (letter f) en **2** (letter f doorgekruist). Sorteert de spullen: de spullen met /f/ komen bij de f te liggen, de andere spullen bij de f met een kruis door.

Hebben de kleuters zelf ook nog spullen of foto's met een f verzameld (in het begin/midden/einde van het woord)? Wat fijn! Bewonder deze samen met Kaatje en plaats ze bij de andere voorwerpen op de f-tafel.

TIP: Merk je dat de meeste kleuters dit in de vingers hebben? Doe dit dan niet meer systematisch bij elke Kaatje-activiteit (dit vraagt veel tijd), maar besteed je Kaatje-tijd aan andere oefeningen. Doe dit wel nog met zorgkleuters of integreer dit in het onthaal of een letterhoek.

Ritueel 2. Slaaplekker, Kaatje Klank!

Wat hebben Kaatje en de kleuters hard gewerkt! Je somt samen met Kaatje op wat de kleuters en Kaatje allemaal hebben geleerd. Je gebruikt daarvoor de doelen die in het begin van de activiteiten in de ik-vorm staan vermeld. Vergeet het doel van de f-tafel niet.

Kaatje Klank is moe maar tevreden. Ze begint te gapen. Ze zou wel een dutje willen doen.

Willen de kleuters weer diep ademhalen en lang en rustig /fff/ zeggen en dat herhalen? Dan lijkt het net alsof Kaatje de golven hoort...

De kleuters zeggen rustig, bij het uitademen, een viertal maal /ffff/ met een pauze tussen.

Bij de tweede /f/ begint Kaatje al te snurken...

Leg Kaatje voorzichtig terug in de koffer.

D

Materialen

- Start-to-Kaatje-set: Kaatje, whiteboard, stiften en magneetletters
- De bijlagen om te verknippen
- Heeft één van de kleuters een f of F geknutseld tijdens Welkom in de derde kleuterklas, Kaatje! Gebruik deze nu zeker.
- (Fiets)pomp
- Optioneel: een foto van een fietsband, een autoband en een tractor/ vrachtwagenband of een boekje waarin deze voertuigen staan.
- Enkele voorwerpen die beginnen met f, bv. fiets, fluit, fles, fruit, foto, frisdrank ...
- Enkele voorwerpen die eindigen op f, bv. giraf, verf, brief, zalf, stof ...
- Enkele voorwerpen met f in het midden, bv. telefoon, tafel, wafel ...
- Enkele voorwerpen zonder f, bv. sok, rok, bal, pop, glas ...

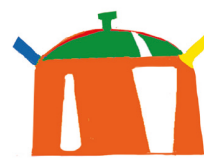
letters

klanken

doe-alsof
schrijven

klankletter-
koppeling

E

Activiteitenfiches

Dag 1 Klassikaal

1.1. Kennismaking klank /f/ en letter f

1.2. Herkenning klank /f/ en letter f

Doelen

1.1. Kennismaking klank /f/ en letter f

- Ik maak uitgebreid kennis met de klank /f/ en de letter f.
- Ik probeer de klank /f/ zelf uit te spreken, ik doe de lettervorm f na.
- Ik beweeg, terwijl ik leer en ik gebruik zoveel mogelijk zintuigen.

1.2. Herkenning klank /f/ en letter f

- Ik herken de klank /f/ en de letter f tussen andere klanken en letters.
- Ik zie en hoor spelenderwijs hoe de juf-meester de klank /f/ aan de letter f koppelt, en probeer dit zelf ook.

Nodig

- Start-to-Kaatje-set
- Grote f of F (misschien heeft één van de kleuters er één gemaakt tijdens Welkom in de derde kleuterklas, Kaatje!) en/of **bijlage 1**
- Fietspomp
- Optioneel: foto's of een boek waarop de banden van een fiets, een auto en een vrachtwagen of tractor staan.
- Stukken stof, touw, blokjes, stiften

TIP: spreek klank en letter uit als /f/, niet als /if/.

1.1. Kennismaking klank /f/ en letter f

Kaatje Klank, heb je een nieuwe klank en een nieuwe letter voor ons?

Kennen de kleuters Kaatje Klank al? Ze is dol op klanken en letters en speelt heel graag met de kleuters. Als je met het startpakket hebt gewerkt, of als de kleuters Kaatje al kennen uit de tweede kleuterklas, dan hoeft ze niet veel introductie. Zo niet, dan is het vandaag een grote dag: voor de eerste keer komt Kaatje Klank langs. Maak de kleuters nieuwsgierig naar Kaatje Klank: een nieuw vriendje met wie ze (bijna) dagelijks even gaan spelen!

Wat is er speciaal aan Kaatje Klank? Kaatje Klank woont in een koffer. Ze heeft altijd een lievelingsklank en een lievelingsletter. Welke zou het deze week (en de volgende weken) zijn? We vragen het haar!

Vertel de kleuters dat Kaatje Klank een lievelingsletter en lievelingsklank heeft. Klop op de koffer en zing het Kaatjelied om erachter te komen om welke klank en letter het gaat.

Lied Kaatje klank

(melodie van het lied 'Zeg ken jij de mosselman')

Zeg ken jij Kaatje Klank, Kaatje Klank, Kaatje Klank?
Zeg ken jij Kaatje Klank? Ze houdt van klanken en van letters.

Kaatje heeft een **fijne** klank, een **fijne** klank, een **fijne** klank
Kaatje heeft een **fijne** klank, het is de klank: ???

Buig verwachtingsvol naar de koffer, maar Kaatje zegt niets.

Kaatje heeft een **fijne** letter, een **fijne** letter, een **fijne** letter
Kaatje heeft een **fijne** letter, het is de letter: ???

Buig opnieuw verwachtingsvol naar de koffer, maar Kaatje zegt niets. Wat is er toch aan de hand? Alles goed, Kaatje? Doe alsof Kaatje Klank je zachtjes iets toefluistert vanuit haar koffer. Vertel de kleuters dat Kaatje Klank ...

... niet uit de koffer wil komen. Eerst moeten de kleuters de klank en de letter raden en de klank en letter goed leren kennen. (Kies deze optie wanneer de kleuters Kaatje Klank al kennen.)

... niet uit de koffer durft komen. Ze is verlegen. Je denkt dat het een goed idee is om de klank en letter van Kaatje Klank goed in te oefenen. Zo zal Kaatje Klank merken dat de kleuters ook van klanken en letters houden en dat ze niet bang voor hen hoeft te zijn. (Kies deze optie wanneer de kleuters Kaatje Klank nog niet kennen.)

Inleiding: fietspomp

Een klank HOOR je: we nemen het pictogram van het oor erbij, want we moeten goed luisteren. Telkens als je het pictogram van het oor ziet in deze fiche, richt je de aandacht van de kleuters op het pictogram van het oor en vertel je dat ze goed moeten luisteren.

Hé: we horen niets, Kaatje? Kaatje fluistert weer iets: juf - meester of een kleuter moet in de koffer voelen en raden wat de nieuwe klank is. Vis een **fietspomp** uit de koffer.

Weten de kleuters wat dat eigenaardige ding is en waarvoor het dient? Pomp een paar keer met de fietspomp: voelen de kleuters de lucht?

En hé: luister eens goed naar het geluid van de fietspomp? Verklank het geluid van de fietspomp: dat lijkt wel een /f/! Is dat de nieuwe klank misschien, Kaatje? Kaatje beaamt.

Verklank de /f/ een paar keer: /ffffff/. Moedig de kleuters aan om mee te doen: we proberen even lang, of langer dan de fietspomp /f/ te zeggen.

Lettervorm f

Een letter ZIE je. We nemen het pictogram van het oog erbij. Telkens als je het pictogram van het oog ziet in deze fiche, richt je de aandacht van de kleuters op het pictogram van het oog en vertel je dat ze goed moeten luisteren.

Wat is de letter voor de klank /f/? Voel voorzichtig in de koffer van Kaatje Klank en haal er een grote f uit (bv. een zelfgemaakte f of een mousse f uit een vloerpuzzel) en/of een f geprint op A4 (**bijlage 1**).

Leg uit dat je de klank /f/ schrijft als de leesletter f en ook als de drukletter F. De drukletter F ziet er iets anders uit dan de leesletter f. Kennen de kleuters één van de twee? Waar hebben ze die al gezien?

TIPS:

- Wellicht zullen enkele kleuters opmerken dat de letter f in hun naam voorkomt. Bevestig dit enthousiast.
- Als de kleuters meer interesse tonen in de drukletter dan in de leesletter, maak hen dan warm voor de leesletter door te vertellen dat dit de letter is die ze in het eerste leerjaar zullen leren lezen.

Schrijf de letter f op het grote whiteboard: een wandelstok met een streepje in het midden. Noteer in een ander kleur, en iets kleiner, ook de drukletter F: een lange streep van boven naar beneden en twee kleine streepjes bovenaan en in het midden.

De kleuters tekenen allemaal de leesletter f (in de lucht, op de grond, ...): een wandelstok en een streepje. Doe dit minstens tweemaal. Eventueel tekenen ze ook de drukletter.

TIP: f, l, p: zijn leesletters of drukletters. F, L, P: zijn drukletters, blokletters of hoofdletters. Gebruik dezelfde termen als in het eerste leerjaar. Wij raden leesletter aan voor de letter f.

Articulatie /f/

Een klank SPREEK je uit. We nemen het pictogram van de mond erbij. Telkens als je het pictogram van de mond ziet in deze fiche, richt je de aandacht van de kleuters op het pictogram van de mond en vertel je dat ze goed moeten kijken naar het mondbeeld en sta je stil bij hoe ze de klank uitspreken: wat doen ze precies met hun mond?

Wat zien we bij elkaar, als we /f/ zeggen? De kleuters kijken bij hun buur en verwoorden wat ze zien. Kijk daarna met de kleuters in de **spiegel**, terwijl ze /f/ zeggen. Vertel wat ze zien: de onderlip en boventanden staan tegen elkaar.

Klik op de film om dokter Lieve te horen over de /f/.

Je maakt de klank /f/ met je boventanden en onderlip.
Dat kun je voelen, maar ook zien in de spiegel of bij jouw buur. Je kunt de klank /f/ lang laten duren.
Doe maar eens: ffffffffff.

Wat voelen we, als we /f/ zeggen? Voel met je hand voor je mond: voelen de kleuters de lucht stromen, net als bij de fietspomp? De lucht ontsnapt tussen de tanden en de lippen.

Mondgymnastiek: we zeggen een /ffffff/ zo lang we kunnen. Wie kan het langst f'en? We pompen samen banden op. Eerst een fietsband (zacht: fffff fffff), dan een autoband (harder: FFFFF FFFFF) en dan een band van een tractor of vrachtwagen (heel hard: FFFFFFF FFFFFFF).

1.2. Herkenning klank /f/ en letter f

Klankbewustzijn: klank /f/ herkennen tussen andere klanken

LUISTERSPEL: Hoor je de klank /f/ ? Tik dan op je lip.

Jij of Kaatje verklankt. Als de kleuters een woord met de klank /f/ horen, dan tikken ze op hun lip. De klank /f/ maak je namelijk door de onderlip tegen de boventanden te zetten.

Begin met de eerste vijf blauwe klanken. Moeilijk? Doe ook de tweede set blauwe klanken. Makkelijk? Ga naar het volgende (moeilijker) kleur.

TIP: is dit makkelijk? Zeg de klanken sneller na elkaar. Of lukt het ook met de ogen dicht? Bij de rode klanken doen de kleuters hun ogen beter niet dicht: ze hebben het mondbeeld nodig om deze klanken goed te horen.

Makkelijkst	Set 1	f - a - f - i e - f	f - o - f - f - u
Makkelijk	Set 2	r - f - d - j - f	F - l - f - n - f
Moeilijker	Set 3	f - g - f - f - b	f - m - z - f - f
Moeilijkst	Set 4	p - f - s - v - f	v - f - s - p - f

Letter f herkennen tussen andere letters

KIJKSPEL: Zie je de letter f? Tik dan op je lip.

Noteer een **letter** op het whiteboard en toon die aan de kleuters. Zien de kleuters een f? Dan tikken ze op hun lip. Verklank de letter niet voor de kleuters al dan niet op hun lip hebben getikt.

Begin met de eerste vijf groene letters. Moeilijk? Doe ook de tweede set groene letters. Makkelijk? Ga over naar de rode letters. Die zijn moeilijker dan de groene, omdat ze meer op de f lijken.

TIP: herkennen kleuters andere letters (bv. die van Kaatje Klank in de tweede kleuterklas of van hun naam): prijs de kleuters!

Set 1	f - m - f - k - e	f - s - k - m - f
Set 2	t - f - j - f - l	f - j - t - f - l

Klankletterkoppeling

BENOEMSPEL: Welke letter zie je?

Nu moeten de kleuters tegelijkertijd heel goed luisteren én heel goed kijken. Beide pictogrammen (oog en oor) worden in het zicht gelegd. Maak de kleuters ook attent op de stop-doe-denk-regel.

Je noteert vijf leesletters op het whiteboard. Je wijst een letter aan. De kleuters benoemen de letter f. Stimuleer hen ook om de andere letters die ze kennen te benoemen. Dit zijn de letters van Kaatje Klank voor de tweede kleuterklas. Begin met de eerste vijf groene klanken-letters. Moeilijk? Doe ook de tweede set groene klanken-letters. Makkelijk? Ga over naar de volgende klanken/letters.

Set 1	r - f - o - f - a	r - f - f - a - f
Set 2	f - g - g - m - f	f - m - f - f - g
Set 3	p - f - s - f - f	f - f - s - p - f

Ritueel 2: Slaap lekker, Kaatje Klank!